

DECLARACIÓN A FAVOR DE LOS POLINIZADORES PARA ENTIDADES LOCALES

LIFE 4 POLLINATORS

INVOLUCRANDO A LA POBLACIÓN EN LA PROTECCIÓN DE ABEJAS SILVESTRES Y OTROS POLINIZADORES EN LA REGIÓN MEDITERRÁNEA

Este manual ha sido elaborado durante la implementación del **LIFE18 GIE/IT/000755** cofinanciado por el Programa LIFE de la Unión Europea.

UniversidadeVigo

Este modelo, basado en la guía *Helping pollinators locally – Developing a local pollinator action plan or strategy*¹ (“Ayudando a los polinizadores a nivel local – Desarrollo de un plan de acción o estrategia”) elaborada por Buglife UK, pretende ayudar a las autoridades locales a desarrollar estrategias para los polinizadores.

INTRODUCCIÓN

Los compromisos internacionales de los gobiernos con los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS) de Naciones Unidas, en concreto el ODS 15, “Vida de Ecosistemas Terrestres”, destacan la importancia de evitar la extinción de especies, e integrar la conservación de la biodiversidad y los servicios ecosistémicos en el desarrollo de normativa y financiación.

La UE, que es firmante del Plan Estratégico del Convenio sobre la Diversidad Biológica (CBD) de Naciones Unidas, y desarrollado en el marco de la Estrategia de la UE sobre la Biodiversidad, la Iniciativa de la UE sobre los Polinizadores² acordada por todos los Estados miembros, fija tres prioridades: (1) Mejorar el conocimiento sobre el pérdida de polinizadores, sus causas y consecuencias; (2) Afrontar las causas de esa pérdida ; (3) Incrementar la concienciación, implicando a la sociedad y promoviendo su colaboración para conseguir una mayor diversidad de polinizadores y paisajes amigables para los polinizadores.

Además, la Estrategia de Infraestructuras Verdes de la UE ³ – un paso clave en el desarrollo de la Estrategia de la UE sobre la Biodiversidad – pretende la protección, restauración, creación y mejora de las “infraestructuras verdes”, es un elemento integral de la planificación y desarrollo territorial, y ha promovido el desarrollo de estrategias de infraestructuras verdes en muchas ciudades.

La conservación de polinizadores nativos a escala local es fundamental para alcanzar esos fines. En este contexto, las entidades locales tienen un papel esencial en la prevención de la pérdida de polinizadores silvestres, ya que se encuentran en una situación estratégica para contribuir a su conservación mediante la implementación de objetivos SMART⁴ (“inteligentes”) y el seguimiento de los impactos. Al definir, implementar y seguir los impactos de los objetivos SMART, las entidades locales pueden garantizar que las acciones encaminadas a detener la pérdida de polinizadores sean orientadas y revisadas en consecuencia.

Una estrategia para polinizadores a nivel local supone una oportunidad excelente para el seguimiento de las prácticas de gestión en espacios verdes, y con frecuencia puede identifi-

car opciones nuevas, más atractivas y a veces más económicas, que también pueden acercar a las personas al medio natural. Las comunidades locales, que aprecian los beneficios que aporta el medio natural, con frecuencia valoran de manera positiva la creación de espacios verdes amigables para los polinizadores.

Las entidades locales también pueden colaborar en la conservación de los polinizadores colaborando con los gestores del territorio, e implementando prácticas de gestión adecuadas para los espacios verdes. Además, las entidades locales pueden poner en marcha programas que impliquen a las escuelas, empresas, comunidades locales, individuos y a la sociedad en general en la conservación de los polinizadores silvestres. El desarrollo de estrategias a nivel local es parte esencial para alcanzar los objetivos de conservación de los polinizadores a nivel nacional.

1 <https://cdn.buglife.org.uk/2020/10/Helping-pollinators-locally.pdf>

2 https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/pollinators_en

3 https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/green-infrastructure_en

4 SMART quiere representar aquel objetivo con las siguientes características: preciso (Specific), medible (Measurable), alcanzable (Achievable), realista (Realistic) y limitado en el tiempo (Time-bound)

[Nombre de la entidad local]
ESTRATÈGIA DE POL·LINIZADORS 20xx – 20xx

Un Compromiso de [Nombre de la entidad local]

[Nombre de la entidad local] se compromete a ayudar a la conservación de los polinizadores, asegurando que sus necesidades sean tenidas en cuenta a la hora de desarrollar las acciones que le son propias.

[Nombre de la entidad local] buscará proteger e incrementar la cantidad y calidad de los hábitats para polinizadores, así como gestionar los espacios verdes de manera que beneficie a los polinizadores. Nos aseguraremos de involucrar a la población ofreciéndole oportunidades para conseguir un [Nombre de la entidad local] más amigable con los polinizadores.

Nuestra visión: (ej. Nuestro entorno tendrá más hábitats con abundancia de flores, contribuyendo a mantener poblaciones de polinizadores, y haciendo de nuestra [Nombre de la entidad local] un lugar más atractivo donde las personas puedan vivir y trabajar).

Objetivos:

La/el [Nombre de la entidad local] trabajará para conseguir:

- Garantizar que las necesidades de los polinizadores estén presentes en los planes, políticas y directrices locales.
- Proteger, aumentar y favorecer la cantidad de hábitats para polinizadores en [Nombre de la entidad local] - para evitar extinciones y mejorar el estado de las poblaciones amenazadas a nivel local.
- Aumentar la concienciación de la población, empresas y propietarios de terrenos sobre los polinizadores y sus necesidades.
- Aumentar la contribución a la conservación de los polinizadores en los terrenos propiedad de, o gestionados por, [Nombre de la entidad local]
- Mejorar nuestro conocimiento sobre los polinizadores a escala local.

ANTECEDENTES DE LA ESTRATEGIA

La importancia de los Polinizadores

Los polinizadores nativos incluyen abejorros y otras abejas (alrededor de 2000 especies en la Región Mediterránea), mariposas y polillas, moscas-cernícalo y otras moscas, escarabajos, y avispas. En total suman miles de especies de insectos que realizan la polinización de nuestras plantas nativas silvestres y nuestras cosechas. La polinización por insectos es extremadamente importante para la economía. Sin polinizadores, tendríamos serios problemas para cultivar un buen número de verduras y frutas, como manzanas, peras, fresas, tomates, calabacines, sandías, etc...

Polinizadores amenazados

Nuestros polinizadores tienen serios problemas:

- Las poblaciones de las especies de abejas y moscas-cernícalo están disminuyendo, alrededor del 38% en Europa.
- El 71% de las mariposas
- Dos tercios de nuestras polillas están sufriendo la misma suerte

Los principales factores que han llevado a esa situación de declive en el número de polinizadores incluyen:

Pérdida de hábitats - La principal causa del declive es la pérdida y degradación de los hábitats en los que los polinizadores encuentran alimento, abrigo y lugares de anidamiento. La pérdida de praderas ricas en flores silvestres es uno de los principales problemas.

Pesticidas – Cada vez hay más datos que muestran que el uso de pesticidas está teniendo efectos dañinos sobre los polinizadores, incluyendo las abejas de la miel, abejas silvestres y mariposas. También son preocupantes otros efectos perjudiciales, y los pesticidas han sido relacionados al declive de los pájaros en las explotaciones agrícolas y a la pérdida de organismos del suelo. Ha sido demostrado que los insecticidas neonicotinoides son especialmente dañinos para las abejas y otros animales. Son pesticidas sistémicos que suelen ser aplicados como recubrimiento de las semillas (el mecanismo de aplicación preferente) o rociado, y tienen una alta toxicidad para los insectos. Su uso ya ha sido prohibido en la UE en los cultivos al aire libre. Sin embargo, otros pesticidas también pueden tener efectos negativos sobre las abejas y otros insectos.

Cambio Climático – supone cambios a largo plazo que pueden privar a los polinizadores de sus fuentes de alimentos en las temporadas en que más los necesitan, aumentar su exposición a parásitos y enfermedades, o transformar sus hábitats de manera que ya no sean útiles para ellos.

Què necessiten els pol·linitzadors

Els pol·linitzadors necessiten moltes de les coses que necessitem: menjar, refugi i zones de nidificació.

Alimentació: els pol·linitzadors necessiten aliments (nèctar i pol·len) durant tot l'any. Moltes plantes i arbres poden proporcionar aquests recursos alimentaris, incloses moltes de les mal anomenades “males herbes” com els dents de lleó o els cards. A més de les flors, molts pol·linitzadors necessiten altres recursos alimentaris per donar suport a les seves diferents etapes de vida; per exemple, les erugues de papallones i arnes necessiten plantes particulars per alimentar-se.

Refugi i nidificació: la vegetació densa, com ara pastures seques, matolls, arbres madurs i munts de fusta i pedra poden proporcionar un hàbitat essencial per als pol·linitzadors que hivernen. Moltes espècies hivernen a la fase adulta, com alguns borinots i algunes papallones i mosques, altres hivernen com a ous, larves o pupes. Els borinots utilitzen els caus antics i la vegetació densa, amb vessants assolellats i el sòl sec és utilitzat per les abelles mineres.

Pol·linitzadors a [Nombre de la entidad local]

Principis clau de l'Estratègia

Aquesta estratègia s'ha desenvolupat per conscienciar sobre la difícil situació dels pol·linitzadors i per garantir que l'autoritat local i els seus residents, empreses i propietaris rebin informació que ens ajudi a protegir i augmentar les nostres poblacions de pol·linitzadors. Aquesta estratègia està dissenyada per garantir que les necessitats dels pol·linitzadors estiguin consagrades en l'amplitud del treball de les autoritats locals i per augmentar la consciència dels pol·linitzadors a la nostra comunitat local.

Treballar amb socis i iniciatives de socis

Quan sigui possible, l'autoritat local unirà forces i participarà en altres programes o projectes locals, regionals o nacionals de pol·linitzadors. Més accions col·laboratives conjuntes per als pol·linitzadors ajudaran a garantir un futur per a aquestes espècies tan importants.

Objectiu 1: Millorar el nostre coneixement i comprensió dels pol·linitzadors a la nostra àrea local

Millorar el nostre coneixement i comprensió dels pol·linitzadors en l'àmbit local pot facilitar enormement la implementació d'accions eficaces favorables als pol·linitzadors. Una base de coneixement més sòlida pot produir millors estratègies que tinguin com a resultat impactes positius més efectius i duradors sobre els pol·linitzadors.

Les autoritats locals poden establir un seguiment efectiu del treball mitjançant la realització de breus revisions anuals dels principals assoliments, la difusió dels resultats, incentivar el personal i els contractistes a oferir retroalimentació sobre les accions i monitoritzar els impactes de les millores, així com augmentar la informació sobre l'estat dels pol·linitzadors incentivant a la població local a monitorar fer un seguiment dels pol·linitzadors.

	Objectius	Accions específiques
1.1	Establir un seguiment efectiu de les tasques que es duen a terme al nostre àmbit.	Fer una breu revisió dels assoliments i fer difusió de l'èxit a les comunitats locals.
		Incoratjar el personal i els contractistes a la retroalimentació sobre les accions que prenen per als pol·linitzadors i oferir un premi a la millor pràctica amigable amb els pol·linitzadors.
		Supervisar els impactes de les millores sobre les poblacions d'abelles locals i la diversitat d'espècies.
1.2	Augmentar la informació sobre l'estat dels pol·linitzadors.	Animar la població local a participar en activitats de ciència ciutadana.

	Objectius	Accions específiques
		Crear un programa de seguiment dels pol·linitzadors i buscar finançament.

Objectiu 2: Garantir que les necessitats dels pol·linitzadors estiguin representades en els plans, polítiques i orientacions locals

El sistema de planificació pot tenir un paper vital en la conservació dels nostres hàbitats i espècies, incloent la protecció i millora de les poblacions i els hàbitats de pol·linitzadors. La planificació local i el control del desenvolupament tenen una funció essencial per a protegir els existents i crear nous hàbitats per a pol·linitzadors.

Les autoritats locals poden garantir que les necessitats dels pol·linitzadors estiguin representades en els plans, polítiques i orientacions locals augmentant la seva protecció, augmentant el perfil dels hàbitats favorables als pol·linitzadors, així com reconeixent i aprofitant les oportunitats que ofereixen aquests hàbitats.

	Objectius	Accions específiques
2.1	Augmentar la protecció dels hàbitats dels pol·linitzadors assegurant un reconeixement adequat en els plans i polítiques locals.	Realitzar una revisió de les enquestes existents i cartografiar la biodiversitat per identificar els hàbitats clau de pol·linitzadors presents a la zona.
		Avançar una revisió dels plans locals i, quan sigui necessari, revisar les polítiques actuals per tenir en compte les necessitats dels pol·linitzadors.
2.2	Augmentar el perfil dels hàbitats de valor per als pol·linitzadors en actius de biodiversitat i infraestructura verda.	Estudiar hàbitats, inclosos els terrenys abandonats, parcs, vores, etc. per avaluar-ne la importància per als pol·linitzadors.

	Objectius	Accions específiques
		Revisar els mapes d'actius de biodiversitat per reconèixer la importància dels hàbitats dels pol·linitzadors.
2.3	Augmentar el perfil dels hàbitats de valor per als pol·linitzadors en actius de biodiversitat i infraestructura verda.	Conscienciar i promoure la creació de característiques favorables als pol·linitzadors amb els urbanistes.

Objectiu 3: Protegir, augmentar i millorar la quantitat d'hàbitat de pol·linitzadors a [Nombre de la entidad local], i prevenir qualsevol extinció, així com millorar l'estat de qualsevol espècie amenaçada localment.

La quantitat d'hàbitat disponible per als pol·linitzadors és de gran importància per a la seva conservació. Augmentant i millorant l'hàbitat favorable als pol·linitzadors, les espècies locals poden prosperar, es pot millorar el seu estat de conservació i es poden prevenir les extincions que d'altra manera s'haurien produït.

Les autoritats locals poden augmentar el valor de les àrees de vida salvatge locals i les reserves naturals per als pol·linitzadors per garantir que es tinguin en compte les seves necessitats, augmentar el valor dels espais verds i reduir l'impacte dels pesticides sobre els pol·linitzadors i altres animals salvatges.

	Objective	Specific Actions
3.1	Augmentar el valor de les àrees de vida salvatge locals i les reserves naturals locals per als pol·linitzadors.	Assegureu-vos que les necessitats dels pol·linitzadors es tinguin en compte en la gestió de tots els llocs locals que donen suport als pol·linitzadors que són propietat o gestionats per l'autoritat local.
		Proporcionar informació sobre les necessitats dels pol·linitzadors i la jardineria amigable amb els pol·linitzadors a altres propietaris/gestors dels llocs esmentats anteriorment.

	Objective	Specific Actions
3.2	Augmentar el valor dels parcs i altres espais verds per als pol·linitzadors.	Identificar zones d'espai verd públic on es redueix la freqüència de sega a un tall per any (per permetre que floreixin les flors silvestres, proporcionen zones no pertorbades per a la nidificació i també estalvi fons públics i redueix les emissions de gasos d'efecte hivernacle).
		Treballar amb les comunitats locals per desenvolupar un enfocament equilibrat de la gestió dels espais verds i per donar suport a una varietat d'usos i beneficis per a la vida silvestre.
3.3	Reduir l'impacte dels pesticides sobre els pol·linitzadors i altres animals salvatges.	Revisar l'ús de pesticides per part de l'autoritat local i intentar reduir-lo de manera significativa.
		Deixar d'utilitzar insecticides, inclosos els apòsits de llavors, plantes i gespa.
		Promoure l'ús de productes i aliments ecològics a les escoles locals.
		Fomentar l'agricultura ecològica.
3.4	Augmentar els hàbitats d'alimentació i nidificació dels pol·linitzadors en jardins privats.	Difondre directrius i manuals amigables amb els pol·linitzadors per millorar la creació de corredors ecològics per als pol·linitzadors a les zones urbanes.
		Afavorir la plantació de flors entomòfiles, evitant plantes invasores.

Objectiu 4: Augmentar la contribució a la conservació dels pol·linitzadors de totes les terres de la propietat o gestionades per l'autoritat local.

La terra gestionada per l'autoritat local ofereix una gran oportunitat per implementar mesures favorables als pol·linitzadors en l'àmbit local. Les accions de gestió en zones verdes i edificis poden ser implementades i supervisades directament per les autoritats locals mit-

jaçant pràctiques que afavoreixin la conservació dels pol·linitzadors.

Les autoritats locals poden fer que la terra i els edificis sota la seva gestió siguin més amigables amb els pol·linitzadors introduint característiques de suport com ara “hotels d’abelles” i sostres verds, i escocells florals. Les autoritats locals també poden reduir l’ús de pesticides a la terra que gestionen i augmentar l’àrea d’hàbitats de pol·linitzadors en espais verds locals gestionats per grups locals.

	Objectius	Accions específiques
4.1	Proporcionar i augmentar hàbitats d’alimentació per als pol·linitzadors.	Identificar, cartografiar i protegir les fonts d’alimentació existents per als pol·linitzadors, gestionar i restaurar hàbitats seminaturals i les seves plantes natives.
		Barrejar els tipus de flors per tal d’assegurar diferents períodes de floració al llarg de l’any.
		Crear zones amb plantes entomòfiles evitant espècies amb poca producció de pol·len i nèctar, també a les vores de camins i voreres, parterres, rotondes, etc.
		Evitar les espècies invasores i les varietats de doble floració.
		Augmentar el nombre de flors i arbres autòctons caracteritzats per una gran producció de pol·len i nèctar i de procedència local.
4.2	Proporcionar un hàbitat de nidificació adequat i augmentar la creació de corredors ecològics.	Identificar, cartografiar i protegir els hàbitats de nidificació existents per als pol·linitzadors, també gestionant i restaurant sòls nus, murs de pedra seca, bancs de terra, etc.
		Sempre que sigui possible, deixar zones petites on la vegetació creixi en estat salvatge.
		No utilitzar mai pesticides a les zones destinades a la nidificació, substituir els fertilitzants químics per productes orgànics.

	Objectius	Accions específiques
		Establir i mantenir una xarxa d' "hotels d'abelles" o altres llocs de nidificació acompanyats de parterres de flors als parcs i espais públics oberts.
		Assegurar que s'instal·lin sostres verds i/o característiques de nidificació de pol·linitzadors als nous edificis de les autoritats locals i publicar aquest treball com a bona pràctica.
4.3	Augmentar l'àrea d'hàbitats de pol·linitzadors en espais verds locals gestionats per grups locals.	Treballar i donar suport a organitzacions rellevants com associacions o ONG's per gestionar i crear hàbitats de pol·linitzadors.
4.4	Reduir l'ús de pesticides a totes les zones gestionades per l'autoritat local.	Prohibir l'ús de pesticides relacionats amb la disminució de pol·linitzadors (per exemple, neonicotinoïdes...) en terrenys de les autoritats locals.
		Proporcionar a tots els actors implicats consells sobre agricultura amigable amb els pol·linitzadors, inclosa informació sobre els efectes nocius dels pesticides.

Objectiu 5: Augmentar la consciència dels pol·linitzadors i les seves necessitats d'hàbitat entre els residents locals, les empreses i altres propietaris.

Per a que la conservació dels pol·linitzadors sigui exitosa, les empreses i altres propietaris han de conèixer la importància dels pol·linitzadors. Les activitats de conscienciació poden ajudar molt a augmentar el suport que ofereixen les comunitats locals a mesura que més gent s'impliqui en activitats que es centren en la conservació dels pol·linitzadors.

Les autoritats locals poden augmentar la conscienciació sobre els pol·linitzadors proporcionant informació sobre activitats de jardineria favorables als pol·linitzadors, creant parterres de flors i prats en espais verds, promocionant els pol·linitzadors a fòrums empresarials locals i empreses individuals i donant suport a activitats educatives a les escoles.

	Objectius	Accions específiques
5.1	Augmentar la consciència dels pol·linitzadors a la comunitat local i a les empreses locals.	Promoure i distribuir directrius favorables als pol·linitzadors sobre jardineria privada.
		Crear parterres i prats de flors favorables als pol·linitzadors en espais verds i col·locar una senyalització que expliqui la importància dels pol·linitzadors i mostri què s'està fent per conservar-los.
		Fer seguiment i comunicació dels progressos.
5.2	Augmentar el nombre de joves que entenen el valor dels pol·linitzadors locals.	Encoratjar les escoles locals a desenvolupar zones de flors silvestres al recinte escolar.
		Desenvolupar projectes de ciència ciutadana per a les escoles.
		Facilitar programes de formació sobre pol·linitzadors i com actuar per a protegir-los.

LIFE 4 POLLINATORS

VIGILA..
CUIDA...
ACTÚA...
...PARA AYUDAR A LOS
POLINIZADORES SIL-
VESTRES